

اسطوره‌ی زن معاصر

خوانش فیلم سگ‌کشی با رویکرد نشانه‌شناسی گفتمان انتقادی

مریم میرمحمدی

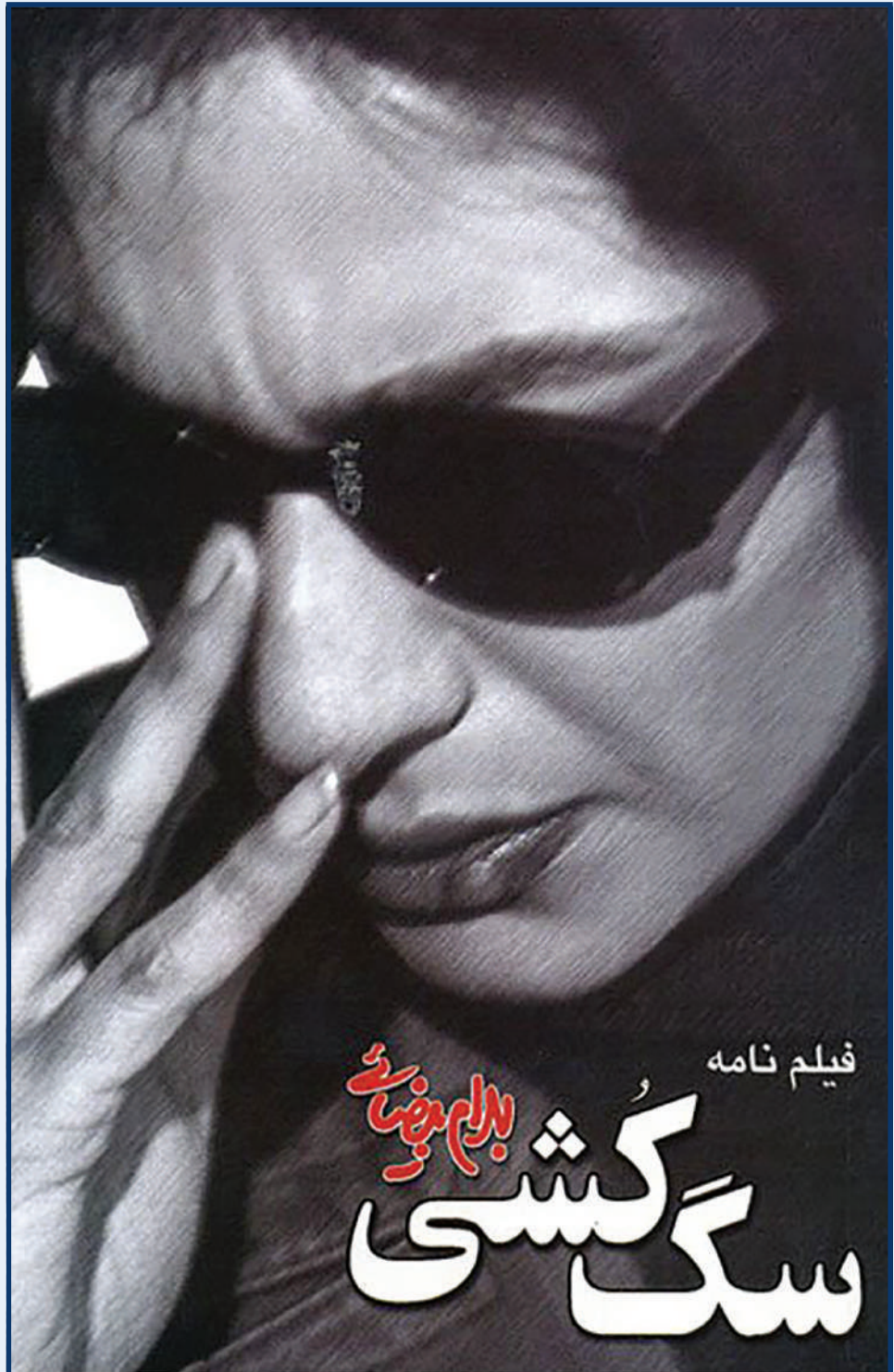
فیلم سگ‌کشی نهمین فیلم بلند بیضایی از مجموع ده فیلم بلند اوست که در سال ۱۳۸۰ با اکران در سینماهای ایران، پرفروش‌ترین فیلم همان سال شد. این فیلم در جشنواره فجر سال ۱۳۷۹ در ۱۳ بخش از جشنواره کاندید دریافت جایزه شده و در ۶ تالی آن‌ها از جمله بهترین فیلم‌نامه، بهترین فیلم از نگاه تماشاگران و بهترین بازیگر نقش اول زن در بخش بین‌الملل، سیمرغ بلورین جشنواره را دریافت کرد. این جوایز متعدد و توجهات ویژه‌ی منتقدان و تماشاگران به ترتیب در جشن بزرگ سینمای ایران در سال ۱۳۸۰، جشن دنیای تصویر در همان سال و جشنواره‌ی فیلم سیدنی در سال ۲۰۰۳ میلادی نیز ادامه پیدا کرد. فیلم سگ‌کشی امروز نیز نه تنها از آن جهت که در کارنامه‌ی فیلم‌سازی چون بهرام بیضایی به چشم می‌خورد، بلکه به جهت یک نمونه‌ی معترض اجتماعی در دهه‌ی ۶۰ و ارائه‌ی وجوهی هنرمندانه، با آثار کلاسیک تاریخ سینما سنجیده می‌شود.

دلالت‌های هیچ‌متنی هرگز متوقف نمی‌شود، بلکه متن با نظام نشانه‌گانی‌اش طی حرکت‌های رفت‌وبرگشتی و تعامل‌های دو سویه با سایر متون بیرون از خود نظیر فرهنگ، تاریخ، سیاست و غیره دست به تولید معنای جدید زده و یا معناهای قبلی را در ارتباط با بافتار تازه، بازتعریف و بازتولید می‌کند. به همین دلیل است که رولان بارت ((Roland Barthes (۱۹۸۰-۱۹۱۵ م)

نشانه‌شناس فرانسوی معتقد است: «متن را نباید به مثابه امری تعریف شده و تعیین یافته، بلکه باید به‌عنوان نوعی فعالیت و نوعی تولید نگریست» (بارت، ۱۳۷۳ الف، ۵۸).

سینمانیز هم‌چون سایر متون از این قاعده‌ی نشانه‌شناسی میرانیده و به مثابه یک متن هرگز به تعریفی مشخص، بسته و معین نمی‌رسد بلکه «متن، مصرفی است؛ یعنی تابع کیفیت است و بر اثر خواندن دوباره اجرا می‌شود» (بارت، ۱۳۸۰ الف، ۶۴).

همچنین سینمانیز مانند سایر متون، خنثی نیست بلکه مدام در حال موضع‌گیری‌های گفتمانی است به گونه‌ای که با اتخاذ برخی از گفتمان‌ها و سپس جلوه‌بخشیدن و یا پنهان کردن آن‌ها در لایه‌های از ترفندها، تکنیک‌ها و ویژگی‌های بلاغی، می‌کوشد تا خود را خالی از هرگونه موضع‌گیری گفتمانی نشان داده و یا گفتمان‌های اخذ شده را بدیهی جلوه دهد. یکی از این ترفندهای بلاغی استفاده از اسطوره‌ی معاصر در معنایی است که بارت از آن استفاده می‌کند. بارت معتقد است که مجموعه‌ای از صور ثابت و منظم از جمله مایه کوبی، محرومیت از تاریخ، شبیه‌سازی و... فنون بلاغی هستند که اسطوره‌ی معاصر را می‌سازند. البته به گفته‌ی بارت «این صور بلاغی یگانه صور بلاغی اسطوره نیستند. می‌توان صور دیگری را نیز کشف کرد» (اباذری، ۱۳۹۰، ۱۴۸). به این ترتیب می‌بینیم که سینما به‌عنوان

فیلم‌نامه
سگ‌کشی
بهرام بیضایی